

ОРГАНІЗАЦІЯ Й ПРОВЕДЕННЯ ВІДКРИТИХ ЗАНЯТЬ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Дудар Т.В., д.т.н., професор,

Падун А.О., к.б.н., доцент,

Саєнко Т.В., д.пед.н., професор,

Національний авіаційний університет,

м. Київ, Україна

dtv.nau@gmail.com

Відповідно до Законів України "Про освіту", "Про вищу освіту" постійне удосконалення методики викладання дисциплін, передбачених навчальними планами закладу освіти, повинно супроводжуватись педагогічним контролем і, насамперед, проведенням відкритих занять (ВЗ). Вони є невід'ємним елементом методичної діяльності викладача, а також компонентом атестації науково-педагогічних працівників (НПП), що здійснюється для активізації їх творчої професійної діяльності, стимулювання і удосконалення неперервної фахової та загальної освіти, якісної методичної роботи над курсом чи дисципліною, підвищення відповідальності за результати навчання і виховання студентів, забезпечення компетентної педагогічної праці.

Мета проведення відкритих занять – обмін досвідом роботи, демонстрація методики проведення заняття з використанням сучасних технологій та методів навчання, способів досягнення навчальних та виховних цілей заняття, а також реалізації його структурних елементів згідно з планом проведення, контроль за якістю занять та надання методичної допомоги молодим НПП. ВЗ це форма методичної роботи НПП і педагогічного контролю, метою якого є виявлення рівня професійної компетентності та педагогічної майстерності для подальшого удосконалення викладацької діяльності та підвищення рівня навчальних досягнень здобувачів вищої освіти.

Відкрите заняття виконує низку функцій, а саме: **інформаційну** - щодо рівня професійної компетентності і педагогічної майстерності викладача та рівня підготовленості студентів групи; **діагностичну** - виявляються провідні методи і прийоми, що застосовуються викладачем, їх відповідність цілям заняття, урахування специфіки аудиторії; встановлюють причини певних прогалин у знаннях студентів; **мотиваційну** - стимулює подальше удосконалення професіоналізму викладача і навчальної діяльності студентів; **прогностичну** - дозволяє використовувати й розповсюджувати для наступників передовий досвід, окреслювати шляхи зростання педагогічної майстерності викладача. Відповідно до поставленої мети ВЗ поділяються на три види: **пробне** – проводиться претендентом на посаду НПП кафедри для підтвердження своєї професійної придатності та

визначення рівня підготовки для отримання допуску до занять із здобувачами вищої освіти; **поточне** – проводиться НПП кафедри відповідно до графіка відкритих занять, що складається на початку навчального року, для контролю їхньої професійної компетентності; **показове** – проводиться досвідченими НПП кафедри або запрошеними діячами у галузі освіти і науки України та інших країн світу з метою демонстрації передового досвіду, зразкової організації, застосування інноваційних методик та новітніх технологій. ВЗ заняття (лекція, лабораторне, практичне, семінарське, у т. ч. на підприємстві, екскурсії) оголошується заздалегідь.

Відвідати ВЗ можуть: співробітники ректорату, навчального відділу, навчально-методичного відділу, відділу моніторингу якості вищої освіти, директорату навчально-наукового інституту, деканату факультету, завідувачі кафедр, члени комісій з якості факультету, науково-педагогічні працівники, представники органів студентського самоврядування, інші запрошені особи. Проведення таких занять є обов'язковим для НПП перед обранням за конкурсом (у зв'язку із закінченням строку роботи за договором, при обранні на іншу посаду). Відвідувачі ВЗ детально аналізують переваги, недоліки та помилки в організації та проведенні заняття з науково-методичної точки зору; оцінюють досягнення мети заняття, ефективність використання технічних та наочних засобів, дидактичних матеріалів тощо; надають рекомендації щодо удосконалення професійної, методичної та організаційної майстерності НПП, який проводив заняття. Для оцінювання якості ВЗ встановлюються критерії - рівні його проведення: **низький:** багато недоліків, негативна оцінка здобувачів вищої освіти (ЗВО); **достатній:** окремі недоліки, нейтральна оцінка ЗВО; **належний:** нечисленні й несуттєві недоліки, що легко виправляються, позитивна оцінка ЗВО; **високий:** недоліків не виявлено, рекомендується для розповсюдження досвіду, висока оцінка ЗВО.

ВЗ вважається таким, що відбулося, якщо під час його проведення були **присутні не менше двох НПП** кафедри, задачею яких є оцінювання відкритого заняття, та **не менше 50% ЗВО від загальної кількості**, які мають бути на занятті. У протоколі засідання кафедри відображаються особливості проведення ВЗ НПП та рекомендації щодо: упровадження у практику викладання іншими НПП; участі у конкурсному відборі при заміщенні вакантних посад НПП та укладання з ними трудових договорів (контрактів); проведення на рівні університету майстер-класів, творчих майстерень тощо. За результатами пробного заняття на засіданні кафедри обговорюється можливість допуску до викладацької діяльності та/або проведення відповідних видів занять з навчальних дисциплін НПП. При голосуванні оцінки якості заняття враховується думка членів кафедри, які відвідали відкрите заняття, та результати опитування ЗВО, які брали участь у цьому занятті. Результати обговорення відображаються у протоколі засідання кафедри.

За результатами проведеного ВЗ кафедрою може бути винесено рішення про клопотання перед ректором, Вченою радою університету, деканом (директором) щодо: заохочення НПП; позбавлення права ведення занять відповідного виду; надання права ведення занять відповідного виду.

ВЗ на кафедрі екології Факультету екологічної безпеки, інженерії та технологій НАУ проводяться відповідно до розкладу навчальних занять та їх графіку. Практикуємо пробні, поточні, показові ВЗ, після яких оцінюємо їх та обговорюємо. У період дистанційного навчання на засіданні кафедри, крім обговорення, використовуємо попереднє оцінювання за шкалою (таблиця).

Таблиця

Критерії оцінки якості відкритого заняття

№	Критерій	Складові критерію оцінювання якості відкритого заняття	Оцінка (бал.)
1.	Зміст заняття	Відповідність змісту заняття робочій програмі з навчальної дисципліни. Науковий рівень (відповідність новітнім досягненням науки і практики, наявність узагальнень, наукова переконливість). Постановка наукових проблем. Відображення дискусійних питань.	
2.	Професійне спрямування	Формування професійного світогляду студентів, розширення їх соціальних знань. Зв'язок викладеного матеріалу з професійними інтересами підготовки фахівця (виховання любові до обраної професії).	
3.	Методичний рівень	Застосування прийомів і методів активізації пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти. Урахування міждисциплінарних зв'язків (вивчених і наступних навчальних дисциплін суміжних курсів).	
4.	Структура матеріалу заняття	Наявність плану заняття, вступу (з чітким формулюванням теми і постановкою мети). Логічна побудова (послідовність) та взаємозв'язок окремих частин лекції. Виділення кожного питання плану при послідовному викладанні змісту заняття. Рекомендації щодо списку літератури. Зв'язок вступу і підсумків, що дозволяють реалізувати мету заняття в цілому, виділити її головну ідею і завдання для подальшої самостійної роботи студента.	
5.	Стиль викладу матеріалу заняття	Чіткість і доступність викладу змісту заняття. Зручний для конспектування темп викладу матеріалу. Застосування технічних засобів навчання, оптимальне використання наочних матеріалів, їх форма і можливості сприйняття здобувачами вищої освіти. Рациональне поєднання усного викладання з використанням дошки або інших засобів навчання. Підтримка контакту з аудиторією.	
6.	Майстерність науково-педагогічного працівника	Вільне володіння матеріалом. Культура мови, емоційність. Зовнішній вигляд. Тактовне ставлення до здобувачів вищої освіти. Стриманість у дискусіях і відповідях на запитання. Вміння зняти напругу і втому аудиторії. Володіння увагою слухачів.	
7.	Оцінка здобувачів вищої освіти відкритого заняття	Дотримання розкладу заняття. Якість написання робочої програми (Силабусу), НМК, методичних рекомендацій до самостійної роботи. Виконання тематичного плану робочої програми навчальної дисципліни. Володіння мовою викладання. Актуальність матеріалу що подається. Вміння викликати та підтримувати інтерес аудиторії до предмету. Повага до здобувачів вищої освіти. Застосування технічних наочних засобів навчання тощо.	

За кожним критерієм рекомендується скористатись наведеною шкалою оцінок:

- 9 - 10 балів – якість проявляється за всіма складовими критерію;
- 7 - 8 балів – якість проявляється частково (не за всіма складовими критерію);
- 5 - 6 балів – якість проявляється за 50% складових критерію;
- 3 - 4 бали – якість проявляється рідко і лише за окремими складовими критерію;
- 1 - 2 бали – якість відсутня за всіма складовими критерію. **Максимальна кількість балів – 70.**

При обговоренні ВЗ на засіданні кафедри слово надається, в першу чергу, викладачеві для обґрунтування вибору методів і прийомів та якості їх використання. Після цього виступають викладачі, які детально

аналізують переваги та недоліки ВЗ. Завідувач кафедри підсумовує пропозиції та зауваження, дає оцінку рівню наукової підготовки викладача, прийомам і методам, використаним на занятті. Прикінцеве слово надається викладачеві, який зазначає, з якими зауваженнями погоджується і що є дискусійним, обґрунтовуючи свою точку зору. За результатами обговорення розробляються заходи щодо удосконалення методики викладання. **За даними моніторингу проведення ВЗ якість педагогічної майстерності молодих викладачів кафедри помітно зростає за крайні три роки.**

ПРОЦЕСНИЙ ПІДХІД ЯК ОСНОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ

*Желновач Г.М., к.т.н., доцент,
Харківський національний автомобільно-дорожній університет,
м. Харків, Україна
zhelnovach.ganna@gmail.com*

Освітня (освітньо-професійна, освітньо-наукова чи освітньо-творча) програма являє собою єдиний комплекс освітніх компонентів (навчальних дисциплін, індивідуальних завдань, практик, контрольних заходів тощо), спрямованих на досягнення передбачених такою програмою результатів навчання, що дає право на отримання визначеної освітньої або освітньої та професійної (професійних) кваліфікації (кваліфікацій).

Одним з ґрунтовних аспектів реалізації освітньої діяльності у рамках освітньої програми забезпечення належного рівня її якості, що забезпечується як внутрішніми процедурами оцінювання у закладі вищої освіти (ЗВО), так і акредитацією освітньої програми, яка полягає у оцінюванні освітньої програми та/або освітньої діяльності закладу вищої освіти за цією програмою на предмет забезпечення та вдосконалення якості вищої освіти [1].

Під час розробки та реалізації освітньо-професійної програми (ОПП) «Екологічна безпека» другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 101 Екологія у Харківському національному автомобільно-дорожньому університеті гарантом та групою забезпечення було прийнято рішення щодо забезпечення належного рівня її якості шляхом застосування процесного підходу, що ґрунтується на міжнародному стандарті ISO 9001:2015 «Система управління якістю» [2].

Згідно вище неведеного стандарту, процесний підхід має на увазі систематичне визначення і управління процесами і їх взаємодіями з тим, щоб досягати запланованих результатів відповідно до політики в області якості та стратегічними напрямками розвитку організації. Управління процесами і